

32.

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

1. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

32.

KAZI SONUÇLARI

TOPLANTISI

1. CİLT

24 – 28 MAYIS 2010
İSTANBUL

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3267-1
Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù Yayın No: 147-1

YAYINA HAZIRLAYANLAR

A. Naci TOY

Dr. Haydar DÖNMEZ

Ömer ÖTGÜN

Kapak ve Uygulama

Mustafa ÜÇGÜL

Bu kitap İstanbul 2010 Avrupa Kùltür Başkenti Ajansı'nın katkılarıyla basılmıştır.

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotoğrafı: *Cevat BAŞARAN*

"Parion 2009 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları"

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Klâsik Filolog Dr. Haydar Dönmez tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Allâme
Tanıtım & Matbaacılık
Hizmetleri

ANKARA-2011

İÇİNDEKİLER

Taner KORKUT Tlos 2009 Yılı Kazı Etkinlikleri	1
Cengiz IŞIK Kaunos 2009 Çalıştay-Kazı-Araştırma-Restorasyon-Konservasyon-Onarım ve “Arkeolojik Park” Çalışmaları	17
Nurettin ÖZTÜRK, Berna KAVAZ Zeytinliada Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları	33
Chris LIGHTFOOT, Nikos TSIVIKIS, Jane FOLEY Amorium Kazıları, 2009	47
Sevinç GÜNEL Çine-Tepecik 2009 Yılı Kazıları	69
Vecihi ÖZKAYA, Aytaç COŞKUN Körtik Tepe 2009 Yılı Kazısı	81
Vecihi ÖZKAYA, Aytaç COŞKUN Gre Abdurrahman 2009 Yılı Kazısı Başlangıç Raporu	101
Burçin ERDOĞU Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları	119
Halime HÜRYILMAZ Gökçeada-Yenibademli Höyük 2009 Yılı Kazıları	128
Elif GENÇ, Stefano VALENTINI, Anaeto D’AGOSTINO Kuriki Höyük 2009 Yılı Kazı Çalışması	142
Mustafa ŞAHİN Myndos Kazıları, 2009	154
Fede BERTI Iasos, 2009 Campaign	176
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Hacer MOTOR, Ahmet Cüneydi HAS Kyzikos, 2009	188
Osman ERAVŞAR 2009 Yılı Alara Kazısı	200
Coşkun ÖZGÜNEL, Davut KAPLAN 2009 Yılı Gülpınar Kazıları (30. Yıl)	212

Lars KARLSSON Labraunda, 2009	230
Necla Arslan SEVİN, Veli SEVİN, Haydar KALSEN Harput Osmanlı Mahalle Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları	242
Tuba ÖKSE, Ahmet GÖRMÜŞ, Erkan ATAY, Harun TAŞKIRAN, Nihat ERDOĞAN Ilısu Barajı İnşaat Sahası 2009 Yılı Kurtarma Kazıları	258
Tuba ÖKSE, Ahmet GÖRMÜŞ, Deniz Yaşın MEIER, Mehmet Arif BİLİCİ Ilısu Barajı-Salat Tepe 2009 Yılı Kazısı	270
Cevat BAŞARAN Parion 2009 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	283
Elmar SCHWERTHEIM, A. TANRIÖVER Die Ausgrabungen Des Jahre 2009 in Alexandria Troas	301
Michael BLÖMER, Engelbert WINTER Das Zentralheiligtum Des Iupiter Dolichenus Auf Dem Dülük Baba Tepesi Bei Doliche – Forschungen Des Jahres 2009	319
Martin SEYER und Mitarbeiter Limyra, 2009	331
Gocha TSETSKHLADZE, William ANDERSON, Luc BAUTERS, Edward DANDROW, Wim De CLERCQ, Emanuel MAYER, Armin SCHMIDT Pessinus, 2009.....	341
A. Nejat BİLGİN, Gökhan COŞKUN, Zeynep BİLGİN, Nazan YÜZBAŞIOĞLU, Asuman KURU Seyitömer Höyüğü 2009 Yılı Kazısı	367
Geoffrey SUMMERS, Françoise SUMMERS Kerkenes, 2009	381
Nevzat ÇEVİK, S. BULUT, H.O.TIBIKOĞLU, B.ÖZDİLEK, Ç.A.AYGÜN Myra ve Andriake Kazıları 2009: İlk Yıl	403
Numan TUNA, Nadire ATICI, İlham SAKARYA, Özgür GÖKDEMİR Burgaz 2009 Yılı Çalışmaları	421
Refik DURU, Gülsün UMURTAK Bademağacı Kazıları 2009 Yılı Çalışmaları	438
Oktay BELLİ 2009 Yılı Van-Yoncatepe Sarayı, Nekropolü ve Aşağı Kenti Kazıları	446

MYNDOS KAZILARI, 2009

Mustafa ŞAHİN*

Muğla İli, Bodrum İlçesi, Gümüşlük Beldesi'nde yer alan Myndos öreninde 2007–2008 sezonlarında ara verilen kazı çalışmalarına 2009 yılında 17 Temmuz - 01 Ekim 2009 tarihlerinde tekrar devam edilmiştir. Kazı çalışmaları Genel Müdürlüğün 01.07.2009 tarih ve 125661 sayılı talimatı gereği salt Asar (Tavşan) Adası üzerinde 663 numaralı parselde sürdürülmüştür¹.

2009 kazı çalışmaları Kule Açması ve 1. Teras olmak üzere farklı iki alanda yürütülmüştür (Resim: 1). Kazı çalışmalarının yanı sıra küçük buluntularda ve mimari kalıntılarda restorasyon ve konservasyon da yapılmış, kenti daha iyi tanımak amacıyla arkeometri çalışmalarına devam edilmiştir. Restorasyon ve konservasyon çalışmaları için Magnesia kazılarında da çalışan tekniker Mesut Yılmaz davet edilerek kazıda işçi statüsünde çalıştırılmıştır. Belgelemeye yönelik olarak kent genelinde arazide kontrolsüz bir şekilde dağınık bulunan mimari malzemelerin kazı evi bahçesine toplanıp envantere kaydedilmesine devam edilmiş ve adayı anakaraya bağlayan güzergâhta uzanan ve temelleri korunan kalıntıların *in situ* çizimleri yapılmıştır.

02.07.2009 tarihli yazımız ile bildirilen TÜBİTAK destekli Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları programı çerçevesinde Gümüşlük'te yaşayan İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine yönelik “Çevremdeki Antik Yaşamı Tanıyorum” projesi büyük bir başarı ile tamamlanmış; bu proje sonucunda Gümüşlük'te yaşayan 50 ailenin çocuklarına Myndos'un anlamı ve önemi anlatılmıştır (Resim: 2).

* Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN, Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 16059 Görükle-Bursa/TÜRKİYE E-mail: myndos@uludag.edu.tr
Araştırmaların bir bölümü Uludağ Üniversitesi tarafından desteklenen UAP (F) 2009 – 25 numaralı ve “Myndos Tavşan Adası Kazısı Projesi” isimli proje tarafından desteklenmiştir.

¹ Kazı çalışmalarına Bakanlık temsilen Sayın Necmi Erol katılmıştır. Uyumlu ve yardımsever çalışmalarından dolayı kendisine bir defa daha teşekkür ederim. Çalışmalar, Uludağ Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi öğrencilerinden oluşturulan bir ekip tarafından yürütülmüştür. Gayretli çalışmalarından dolayı heyet üyesi öğrencilerime bir defa daha teşekkür etmeyi borç bilirim. Uludağ Üniversitesi: Eren Baştaymaz, Başak Emir, M. Ufuk Gürdal, Serap Ala, M. Uğur Ekmekçi, Faruk Yolsal, Gonca Gülsefa, Mina Danişmez, Esra Sayın, Hazal Çıtakoğlu Selçuk Üniversitesi: Oktay Dumankaya Kocaeli Üniversitesi: Tutku Tandır Akdeniz Üniversitesi: Ziya Eksen Anadolu Üniversitesi: Şafak İrmak, Eren Yolcu.

Kule Açması olarak adlandırdığımız alan Asar Adası'nın en yüksek noktasında kalmaktadır (Çizim: 1, Resim: 1). Burada yüzeyde gözüken kalıntı tepenin etrafını çevreleyen sur duvarından ibaretti (Resim: 2). Bu nedenle de başlangıçta çalışmanın hedefinde gözetleme kulesinin temizlenmesi vardı. Sur duvarının temel kısımları blok taşlardan oluşmaktadır ve duvar yükseldikçe yüzeyleri moloz ve tuğlalardan, içleri ise moloz, kırık tuğlalar ve kireçten yapılmış harç ile doldurulmuş bir görüntü almaktadır². Tuğlaların duvar yüzeyinde kare şeklinde geometrik bir şekil oluşturması İ.S. 12. yüzyıldan itibaren kullanılan bir tekniktir.

4 x 3 m. ebadında bir sondajla başlayan kazılar tahminimizin ötesinde buluntu ortaya çıkması nedeni ile sur duvarlarının içerisinde kalan bütün alana yayılmıştır (Resim: 3). Kule kazılarında karşılaştığımız en önemli sürpriz zeminde bir mozaik tabanın bulunmasıdır (Resim 4)³. Mozaik zemin daha sonraki yapılaşma evrelerinden etkilenerek yer yer tahribata uğramıştır. Mozaik zemin burada gözetleme kulesinin ötesinde daha farklı bir yapının varlığına işaret etmektedir. Sur duvarlarının çevrelediği alanın tamamını kapsayacak şekilde genişletilen kazı çalışmaları esnasında yapının tamamı ortaya çıkarılmıştır.

Kazı alanının kuzeybatısında üç basamaklı bir merdiven kalıntısı vardır. Merdivenin üst basamağının hizasında olmak üzere yüzeyde yapılan temizlik esnasında, kare formlu pişmiş toprak levhalar ve moloz taşlardan oluşan bir zemin daha ortaya çıkmıştır. Böylece mozaik zeminden yaklaşık 60 cm. daha yukarıda olan ikinci bir zeminin bulunduğu anlaşılmıştır. Diğer bir merdiven sırası kuzeybatı köşede bulunmuştur. Merdivenin batısında etrafı harçla çevrilerek sabitlenmiş ve ağız bölümü kırılmış pişmiş toprak bir küp yer almaktadır.

Kazılar esnasında gün ışığına çıkarılan buluntular arasında ince kristalli beyaz mermer levha üzerinde yer alan aslanın bir atı avlamasını konu eden kabartma (Resim: 5), yine mermer levha üzerinde çok primitif yazılmış dört satırdan oluşan bir yazıt ve bir sikke kayda değerdir (Resim: 6).

² Bkz. M. Şahin, "Myndos 2008: Tavşan Adası Jeofizik Çalışmaları", 27. Araştırma Sonuçları Toplantısı. Toplantıya Sunulan Bildiriler (Ankara 2010), 235 Resim 9.

³ D. Şahin, "Mosaics of Myndos", XIth International AIEMA Mosaic Symposium. 16-20 October 2009 Bursa (Baskıda)

Yapının doğu – batı istikametinde uzanması ve mozaik taban burasının bir kilise olabileceğini akla getirmektedir. Burada bulunan sikke ve mozaik tabanın işçiliğine göre yapı İ.S. 5. yüzyılda yapılmış olmalıdır. Orta avluda yer alan ve ana mekâna geçişi sağlayan merdivenlerin önünde yer alan mor renkli mermer plâka, kilisenin sarayın himayesinde yapıldığının göstergesidir. Çünkü geleneğe göre bu rengi ancak imparatorluk ailesi veya ona yakın kişiler kullanabilmektedir. Bodrum Yarımadası’nda yoğun tahribata neden olan 12. yüzyıl depreminde bu kilise de büyük zarar görmüş olmalıdır. Yapının kuzeydoğu köşesinin tamamen tahribat görmüş olması ve burada bulunan mozaik tabanın aşağıdaki terasa yayılmış olması tahribatın boyutunu göstermektedir. Depremden sonra kilise bir daha onarılmamış ve günümüze ulaşan kule duvarları inşa edilerek adanın tamamı koruma altına alınmıştır. 13. yüzyıla denk düşen bu yapılaşmaya ait izler Myndoslular’ın bu dönemde yoksullaştığını açık bir şekilde göstermektedir.

1. TERAS KAZILARI

Alan Kazıları

A. Ali ALTIN

Asar Adası üzerindeki ikinci kazı alanı ‘1. Teras’ olarak adlandırdığımız Kule Açmasının altındaki ilk düzlükte bulunmaktadır. Çalışmaların özellikle bu bölgede başlatılmasındaki ana etkenler yüzeyde gözlemlenebilen ve anıtsal bir mimarî yapıya ait olabilecek oldukça büyük ölçülerdeki mimarî yapı elemanları ve hafriyat toprağının ilerki yıllarda çalışmalarını engellemeyecek şekilde tahliye edilmesi olmuştur. Açma alanlarının isimlendirilmesinde 2008 yılında yapılan 10 x 10 metre ölçülerindeki plan kare çalışması esas alınmıştır⁴.

A1 – A2 Açmaları

A1 açması alanın en kuzey batı köşesinde limana bakar şekilde yer almaktadır. 10 x 10 m. boyutlarındaki açma ilk etapta kendi içinde 5 x 5 m. ölçülerinde daha küçük parsellere ayrılarak A1-a ve A1-b olarak isimlendirilmiştir⁵. Arazinin eğimini de göz önünde tutarak ilk olarak çalışmalar açmanın A1-a bölümünde gerçekleştirilmiştir. Bu alanda devam eden çalışmalarda, moloz taş – harç örgü sisteminde örülmüş, kuzey-güney ve doğu-batı doğrultulu duvarlara sahip, birbirleriyle ilişkili olması muhtemel dikdörtgen planlı mekânlar ortaya çıkarılmıştır (Resim: 2). A1 açmasının güneyine bitişik A2 açmasında kuzeygüney doğrultulu duvarların iki sıra hâlinde devam ettiği ve A2 açmasının

⁴ Bu konuda ayrıca bakınız 2008 yılı araştırma raporu: M. Şahin, “Myndos 2008: Tavşan Adası Jeofizik Çalışmaları”, 27. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*. Toplantıya Sunulan Bildiriler (Yayında), Resim 10.

⁵ M. Şahin, “Myndos 2008: Tavşan Adası Jeofizik Çalışmaları”, 25. *Arkeometri Sonuçları Toplantısı* (Ankara 2010), 229 Resim 10.

en güneyinde doğu-batı doğrultulu bir duvarla sınırlandırılarak bir mekân oluşturulduğu görülmüştür. Bu duvarlardan batı yönünde olanın üzerinde, kenarları dikey olarak konulmuş olan pişmiş toprak levhalarla sınırlandırılmış, zemini küçük dikdörtgen taşlarla döşeli 85 cm. genişliğinde bir yapıya rastlanmıştır. Bu küçük boyutlu mekânın suyla ilgili bir birim olduğu düşünülmektedir. Buradaki çalışmaların sona ermesinden sonra açma kuzey ve batı yönlerine doğru genişletilmiştir. Açmanın batısında duvarları kiremit partikül katkılı bir sıva ile sıvanmış, tabanı ise pişmiş toprak levhalarla kaplanmış bir sarnıç yapısı ile karşılaşılmıştır. Yaklaşık 3 x 3 m. ölçülerindeki sarnıcın ortasında, zemini temizlemek amacıyla kullanılan çukur bir alan bulunmaktadır. A2 açması sınırları içerisinde kalan bir ağaç, korunması amacıyla etrafı taşlarla örülerek sağlamlaştırılmıştır.

Bu alanın özellikle güney kısmında karşılaşılan ince seramik parçaları adanın en azından Hellenistik Çağdan başlayarak iskan gördüğüne işaret etmektedir. Ayrıca kayda değer buluntular arasında Bizans Çağına ait bronz sikkeler, kule açmasından düştüğünü düşündüğümüz bir başlık ve günlük kullanım kaplarına ait parçalar sıralanabilir.

A3 – A4 – A5 Açmaları

A2 açmasının güney paralelinde yer alan A3–A4 ve A5 açmaları, mimari buluntuların her üç açmada birbiriyle ilişkili olması sebebiyle birlikte değerlendirilecektir.

Bu açmalarda devam eden kazı çalışmalarında, başlangıç noktası kule bölümünün doğu duvarlarının altında gözlemlenen ve muhtemelen burada biriken yağmur sularını toplayıp sarnıçlara ulaştırmaya yarayan bir kanal yapısı tespit edilmiştir. Bu kanal başlangıç noktasından güneydoğuya doğru yönelmekte ve yaklaşık 5 m. ilerledikten sonra kuzey ve doğu yönlerine doğru iki kola ayrılarak devam etmektedir. Bu kanalın güneyinde mezar alanı yer almaktadır.

Mezarları çevreleyen duvarlardan kuzey duvarının doğu köşesinde, birisi yarım hâlde işlenmiş üç Bizans sütununa ait başlık ve bir sütunceye ait gövde parçası ele geçirilmiştir. Bu alanda karşımıza çıkan bir diğer önemli mimarî buluntu grubu, A5 adıyla kodlanan alanda ortaya çıkarılan iki sarnıç yapısıdır. Bu sarnıçlardan 1 numaralı sarnıç olarak kodlanan ilki tonozlu bir üst yapıya sahip olup duvarları sıvanmıştır. Zemini ise pişmiş toprak levhalarla döşenmiştir. Bu sarnıcın içerisinde sarnıca ait olduğu düşünülen kuyu ağzı bileziği ve bir kenarında haç kabartması bulunan yassı bir Bizans sütunu ele geçirilmiştir. 1 numaralı sarnıcın doğusunda yer alan sarnıç 2 numaralı sarnıç olarak kodlanmıştır. Bu sarnıcın duvarları da kiremit partiküllü sıva ile sıvanmış ve zemini dikdörtgen, birbirine harçla bağlanmış yassı taş levhalarla kaplanmıştır. Bu sarnıçların tabanında da çukur bölümler bulunmaktadır.

Bu alanlarda devam eden çalışmalarda mimarînin yanı sıra çeşitli küçük buluntular da gün yüzüne çıkarılmıştır. A3 sınırları içerisinde mermerden yapılmış dikdörtgen bir kaide üzerinde tutamak kısmı bulunan ve atletizm yarışmalarında uzun atlamada kullanılan bir âlet, 2 numaralı sarnıç içerisinde üzerinde girland-boukranion motifleri bulunan mermerden sunak parçası (Resim: 7) öne çıkan buluntulardandır.

B1 - C1 Açmaları

Yüzeyde bulunan mermer yapı elamanlarının ait olduğu yapıyı bulmak amacıyla kuzeye doğru alan genişletilmiştir (Resim: 8). Burada bir bölümü toprak üzerinde gözükten dikdörtgen planlı bir yapı kalıntısı yer almaktadır. Yapının kuzeyinde yine duvarları kiremit partiküllü harçla sıvanan ve sarnıç olduğunu düşündüğümüz bir yapı kalıntısı bulunmaktadır. Sarnıcın güneyini anıtsal yapı oluşturmaktadır. Zemin ise pişmiş toprak levhalarla kaplanmıştır.

Bu alanda anıtsal yapıyı bulmak amacıyla değişik sondajlar açılmıştır. Doğu batı doğrultulu 4 x 2 m. ölçülerinde açılan sondajda herhangi bir mimarî buluntuyla karşılaşmamıştır. Kuzey – güney doğrultulu ve 5 x 2 m. ölçülerindeki diğer sondajda ise zemini pişmiş toprak levhalarla kaplı 140 cm. genişliğinde küçük boyutlu bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Yapının güney köşesinde 60 cm. çapında pişmiş topraktan imal edilmiş bir tandır bulunmaktadır. Tandırın etrafı 10 cm. kalınlığında harçla desteklenmiştir. Tandır bu mekânın mutfak olarak kullanılmış olabileceğine işaret etmektedir. Bu alanda yapılan sondajlarda yine anıtsal yapıya ait olduğunu düşündüğümüz mermer üst yapı blokları gelmeye devam etmiştir.

MEZAR KAZILARI

Ufuk GÜRDAL

1. Terasta yer alan diğer bir mimarî buluntu grubunu mezarlar oluşturmaktadır. 2009 yılında yapılan kazı çalışmaları esnasında 9 adet mezar gün ışığına çıkarılmıştır. Mezarlar Geç Antik Çağdan Bizans Çağına kadar uzun bir zaman dilimine işaret etmektedir. Mezar kazıları Myndos'un karanlıkta kalan bir dönemine ışık olması açısından da oldukça önemlidir.

Mezarların yönü arazinin yapısına uygun olarak farklı yönlere bakmaktadır (Çizim: 2). Diğer bir ifade ile günümüzde olduğu gibi katı kurallar söz konusu değildir. Mezarlardan üç tanesinin yönü güney-kuzey doğrultusunda uzanırken, diğerleri doğu-batı istikametindedir. Batı ve güney tarafta ana kaya ile sınırlanan mezarların bulunduğu yamaçta herhangi bir toprak kaymasını önlemek için doğu tarafta güney - kuzey doğrultusunda kalın bir set duvarı yapılmıştır.

Mezarlardaki farklı yapım teknikleri farklı dönemlere işaret eder. Mezarlardan üçü tipik tuğla örgülü duvar nedeniyle Bizans Çağına ait olmalıdır. Diğerlerinin ise duvarları taş örgü tekniği ile yapılmış ve sıvanmıştır. Farklılıklar mezarların zeminlerinde de karşımıza çıkmaktadır. 4 mezarda ana kaya veya sıkıştırılmış zemin söz konusu iken, diğer dördünde kesme taşlardan hazırlanan döşeme bulunmaktadır. Bir mezarın zemini ise diğerlerinden farklı olarak pişmiş tuğla plakâlarla kaplanmıştır.

Ortaya çıkarılan mezarlarda üst örtü olarak kullanılan herhangi bir malzemenin izine rastlanmamıştır. Ancak mezar buluntuları arasında yer alan bol miktardaki demir çivi üst örtüde ahşabın kullanıldığını akla getirmektedir.

Mezarların her birinde; yüzeyden itibaren dağılmış bir biçimde kemikler ele geçirilmiştir. Çalışmalarımız boyunca kadın, erkek ve çocuklardan oluşan bireylerin iskeletlerinin karışmış bir şekilde ortaya çıkması, bazı mezarların toplu mezar olarak kullanıldığını düşündürmektedir. Bazı mezarlarda kemikler süpürülerek bir kenara toplanmış ve böylece yeni gelene yer açılmıştır. Birkaç mezarda ise geleneksel olduğu şekli ile sırtüstü ve yan yana gömülme tercih edilmiştir (Resim: 9).

Mezarlarda birisi madalyon şeklinde olmak üzere toplam 3 adet sikke ele geçirilmiştir. Sikkelerin tamamı Bizans Çağına aittir⁶.

Seramik buluntular genellikle kaba seramik olarak nitelendirilen günlük kullanım kaplarından oluşmaktadır. Seramik buluntular arasında formunu en iyi koruyan eserler kandillerden oluşmaktadır (Resim: 10). Bir mezarda bulunan 3 adet kandilin iskeletin yanına birkaç cm. arayla düzgün bir şekilde yan yana bırakılmış olması, bunların mezar hediyesi olduğuna işaret etmektedir. Mezar buluntuları arasında cam eserler de vardır. Oldukça sağlam korunan bir *unguentariuma* ait boyun parçası tipik Geç Roma Dönemi özellikleri göstermektedir.

Ele geçirilen zincir parçaları ve tel aksamlar Bizans Döneminde liturjik ayinlerde kullanılan buhurdanlıklarda kullanılan aksamlarla bire bir benzerlik göstermektedir. Tekil örnekler arasında 1 adet metal ağırlık, 2 adet metal çan da yer almaktadır. Ayrıca buluntular arasında çok sayıda kemer tokası, defin işleminin elbise ile yapıldığına işaret etmektedir.

Buluntular arasında nadir de olsa altından üretilmiş takılar da yer almaktadır. Bunlar arasında kayda değer en önemli buluntuyu farklı mezarlarda bulunan 2 adet halka küpe oluşturmaktadır. Küpelerin tekil bulunması, antik kaynaklarda bahsi geçen, ancak bu güne kadar kanıt bulunamamış olan erkeklerin tek kulağa küpe taktıkları rivayetini doğrular niteliktedir. Altın eserler arasında ayrıca altın aplikeler de kayda değerdir. Bu tür

⁶ Sikkeler Başak Emir tarafından Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans tezi olarak çalışılmaktadır.

aplikeler imparatorluk mensuplarının veya yüksek dereceli din adamlarının kostümlerini süslemek için kullanıldığı bilinmektedir.

İnşaat teknikleri ve buluntulara göre mezarların İ.S. 5. yüzyıldan başlayarak İ.S. 11. yüzyıla kadar aralıksız kullanıldıklarını söylemek mümkündür. Antik Çağda mezar alanları kentlerin dışında yer alırken, Hıristiyanlıkla birlikte gömü yerleşimlerin içinde olmak üzere kutsal mekanların çevresine de yapılabilmektedir. Bu uygulama bazı camilerin avlusunda yer alan mezarlarla günümüze kadar varlığını korumuştur. Bu durumda buradaki mezarların bir üst terasta yer alan kilise ile doğrudan ilintili olduğunu savlamak olasıdır. Ayrıca ele geçirilen altın aplikeler, bu mezarlara üst rütbeli din adamlarının da gömülmüş olduğuna işaret etmektedir.

Sonuç olarak 1. Teras'ta yapılan kazılar sonucunda bulunan çok sayıdaki mermer blok bu alanın ilk olarak İ.Ö. 4. yüzyılda iskân edildiğine işaret etmektedir. Yerleşim alanı, adayı çevreleyen sur duvarı ve mezarlar ise İ.S. 14. yüzyıldaki Türk egemenliğine kadar burada yaşamın devam ettiğini göstermektedir. Mermerden inşa edilen anıtsal yapı ve çevresinde açığa çıkarılan çok sayıda bezemeli ince seramik parçası, başlangıçta adanın bir kutsal alan olduğu anlamına gelmektedir. Hıristiyanlıkla birlikte pagan inancının bir işareti olan tapınak önemini kaybetmiş ve onun yerini Kule Açması olarak tanımladığımız alanda yer alan kilise doldurmuştur. 1. Teras'ta yer alan mezarlar ise sözünü ettiğimiz kilisenin müstemilatı olarak değerlendirilmelidir. Bilindiği gibi, Hıristiyanlıkla birlikte anlayış değişerek, defin işlemi kent içlerinde kutsal mekânların çevresinde de yapılabilmektedir. Mezarlarda bulunan altın aplikeler ve kentin Hıristiyanlık döneminde bir piskoposluk merkezi olduğu düşünülürse, burada yer alan kilise oldukça büyük anlam kazanmaktadır. Yukarıda da bahsettiğimiz ana salona geçişi sağlayan iç kapının önünde yer alan mor renkli mermer kaplama kilisenin sarayının desteği ile yapıldığına işaret etmektedir (Resim: 4). Dolayısı ile Klasik Çağdan başlayarak uzun bir süre ada kutsal kimliğini devam ettirmiştir. Su sarnıçları da yine bu dönemde inşa edilen birimler arasında yer almalıdır. Bütün yarımadaı etkileyen, hatta ünlü Mausoleum'un yıkılmasında da etken olarak gösterilen, geç 11. yüzyıl depremi kilisenin de etkili şekilde tahribine neden olmuştur. Bu deprem sonucunda oluşan tahribat ve Bizans İmparatorluğu'nun eski gücünü kaybetmesi etkisini Asar Adası'nda da göstermiş ve bu dönemden sonra yaşam kalitesi çok gerilemiştir. Açığa çıkardığımız küçük odalardan oluşan ve moloz taşlarla çamur siva kullanılarak inşa edilmiş yapı kalıntıları bu fakirliğin en önemli göstergesidir. Yine bu geç dönemde saldırılardan korunmak üzere adanın etrafı moloz taş ve Horasan harcı ile yapılmış sur duvarı ile çevrilmiştir. Bu duvarın bir bölümü hâlen Kule Açması olarak adlandırdığımız bölümde korunmaktadır. Duvarın iççiliği 12. yüzyıl özellikleri yansıtmaktadır.

2009 yılı kazı sezonu içerisinde yapılan restorasyon-konservasyon çalışmaları, Asar Adası'nda yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan mozaik taban, sarnıçlar, yapı duvarları ve küçük buluntular olmak üzere dört grup altında ele alınabilir.

A. Mozaik Taban

Asar Adası, kule açmasında ortaya çıkarılan mozaik tabanda yapılan işlemler mozaığın dış etkenlerden etkilenecek mevcut korunmuşluk durumunu kaybetmemesi için yapılan geçici koruma müdahalelerinden oluşmaktadır.

Mozaığe yapılan ilk koruma işlemi; tesseractlı bölgelerin kenarlarından dağılmaması için iki ölçek kum, bir ölçek mermer tozu, bir buçuk ölçek hidrolik kireç ve yarım ölçek tuğla tozu karıştırılarak hazırlanan bordür harcı kenarlara uygulandı.

Bordür işlemi tamamlandıktan sonra mozaığın yüzeyine jeotekstil ve elli santim kalınlığında toprak serilerek mozaik taban kapatılarak işlemler tamamlanmıştır.

B. Sarnıçlar

Asar Adası kazılarında ortaya çıkarılan iki ve üç numaralı sarnıçlarda geçici koruma işlemleri yapılmıştır. Çalışmalara iki No.lu sarnıçta başlanmıştır. Sarnıcın sıvalarını korumak amacı ile taş kuru duvar ile desteklenmiştir. Taş duvar ile sıvalar arasına jeotekstil konmuştur.

Üç No.lu sarnıçta ise sıvalarda oluşmuş olan çatlaklar Malta harcı ile kapatılarak sarnıçlardaki çalışmalar tamamlanmıştır (Resim: 11).

C. Yapı Duvarları

Asar Adası kazılarında ortaya çıkarılan yapılara ait duvarlar dış etkenlerden etkilenecek mevcut korunmuşluk durumunu kaybetmemesi için duvarların üst kısımlarına jeotekstil ve Horasan harcı ile şapkalar yapılmıştır.

Duvarlarda yapılan diğer bir işlem ise açmaların kot seviyeleri duvarların temel kısımlarından daha aşağıda olduğu için duvarların altındaki toprağı yağmurun aşındırması ile duvarların yıkılma tehlikesini önlemeye dönük olmuştur. Açma taban seviyesinden duvarların temel seviyesine kadar taş kuru duvar ile desteklenerek duvarlardaki çalışmalar tamamlanmıştır.

D. Küçük Buluntular

2009 kazı sezonunda bulunmuş olan küçük buluntuların konservasyon çalışmaları aşağıda anlatılmıştır.

1- Bronz Eserlerin Konservasyonu

Temizlik: Eser yüzeyindeki toprak ve korozyon tabakaları, eserin patinası korunacak şekilde mikroskop altında, bistüri ile mekanik yolla temizlenmiştir. Korozyonlu eserler dışındaki bronzların, bistüri ile mekanik temizliği sonrasında, açığa çıkan ve gözenekleri dolduran korozyon tozları ve bistürinin ulaşamadığı girintilerdeki korozyonlar, döner motor ucuna takılmış, disk şeklindeki yumuşak, çelik fırça ile fırçalanmış ve etil alkolle silinerek temizlenmiştir.

Korozyona Karşı Koruma - BTA: Temizliği yapılan bronz eserleri, yeni korozyon oluşumlarından korumak ve durumlarının stabilizasyonunu sağlamak için, korozyon önleyici bir kimyasal olan etil alkol içinde % 3 'lük oranda hazırlanan benzotriazol çözeltisi içinde 2 gün bekletilmiştir. Bronzlar bu çözülden çıkarıldıktan sonra, etil alkol ile silinerek yüzeyde kalan BTA artıklarından arındırılmıştır.

Yüzey Kaplayıcı: Bronzlar, ortamdaki nem ve korozyona sebep olabilecek diğer etkenlerden korunması için, aseton içinde hazırlanmış % 5'lik Paraloid B-72 ile hazırlanan lak ile (sikkeler ve küçük boyutlu bronzlar daldırma yöntemiyle, büyük parçalar fırça ile yüzeye sürülerek) kaplanmıştır.

Paketleme: Yukarıda sayılan işlemlerden geçen bronzlar, temiz, delikli, kilitli poşetlere konulup kapaklı plâstik kutular içerisine envanter numarası sırasına göre yerleştirilmiştir. Kutu içerisinde nemden dolayı olabilecek yoğuşmaya karşı önlem olarak, nem çekici özelliğe sahip bir malzeme olan kobalt mavisi katkılı silikajel boncuklar, delikli kilitli poşetlere yeterli miktarlarda konularak, bu kutuların içerisine yerleştirilmiştir.

2- Demir Eserlerin Konservasyonu

Temizlik: Müze deposundaki nem oranının yüksek olması, freze uçlarla temizlenmiş demir eserlerin korunması açısından uygun değildir. Nem, bu şekilde temizlenmiş demir eserlerde, yüzeydeki sert ve kalın patinanın, kabuk şeklinde yüzeyden kalkıp dökülmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle, yüzeydeki yumuşak korozyon tabakaları ve toprak, yalnızca döner motor ucuna takılmış çelik fırça ile fırçalanıp kalan tozlar asetonlu pamukla silinerek temizlenmiştir.

Yüzey Kaplayıcı: Demirler, ortamdaki nem ve korozyona sebep olabilecek diğer etkenlerden korunması için, aseton içinde hazırlanmış % 5'lik Paraloid B-72 ile hazırlanan lak ile, fırça ile sürülerek kaplanmıştır.

Paketleme: Yukarıda sayılan işlemlerden geçen demir eserler, temiz, delikli, kilitli poşetlere konulup kapaklı plâstik kutular içerisine envanter numarası sırasına göre yerleştirilmiştir. Kutu içerisinde nemden dolayı olabilecek yoğuşmaya karşı önlem olarak, nem çekici özelliğe sahip bir malzeme olan kobalt mavisi katkılı silikajel boncuklar, delikli kilitli poşetlere yeterli miktarda konularak, bu kutuların içerisine yerleştirilmiştir.

3- *Pişmiş Toprak Eserlerin Konservasyonu*

Temizlik: Genellikle hamurları çok yumuşamış ve yüzeyi aşınmış şekilde olduklarından dolayı yüzeydeki toprak kirlilik tabakaları % 50 oranında hazırlanmış etil alkol- saf su karışımına batırılmış, pamuklu çubuk ile kalker tabakaları hazırlanan bu karışımla yumuşak ise bistüri ile mekanik yolla temizlenmiştir.

Sağlamlaştırma: Hamuru zayıflamış, yumuşamış ve yüzeyi aşınmış olan figürinler, yüzeylerine, aseton içinde hazırlanmış % 5'lik Paraloid B-72 fırçayla yeteri kadar emdirilerek sağlamlaştırılmıştır.

Yüzey Kaplayıcı: Ortamdaki nemden ve diğer zararlı yabancı maddelerden korunması amacıyla yüzey, aseton içinde hazırlanmış % 5'lik Paraloid B-72 ile hazırlanan lak ile, fırça ile sürülerek kaplanmıştır.

4- *Cam Eserlerin Konservasyonu*

Temizlik: Cam eserlerin yüzeyindeki toprak ve lokal kalker % 50 etil alkol- saf su karışımı ve yumuşak sulu boya fırçası yardımı ile yıkanarak temizlenmiş ve kurumaya bırakılmıştır.

Yüzey Kaplayıcı: Cam eserleri, ortamdaki alkaliler, nem ve diğer etkenlerden korumak için yüzeyleri, aseton içinde hazırlanmış % 5'lik Paraloid B-72 ile hazırlanan lak ile, fırça ile sürülerek kaplanmıştır.

Paketleme: Yukarıda sayılan işlemlerden geçen pişmiş toprak eserler, temiz, delikli, kilitli poşetlere konulup kapaklı plâstik kutular içerisine envanter numarası sırasına göre yerleştirilmiştir.

5- *Mermer Eserlerin Konservasyonu*

Temizlik: Yüzeyde ve kırık çeperlerindeki toprak su ve diş fırçası ile yıkanarak, lokal kalker tabakası bistüri ile mekanik yolla temizlenmiştir.

Yapıştırma: Birbirine yapışacak parçalar temizlendikten sonra epoksi türü yapıştırıcı olan araldite ile birleştirilmiştir.

Paketleme: Temiz, delikli, kilitli poşete konulup kapaklı plâstik kutu içerisine konulmuştur.

Araştırmanın konusunu Asar Adası'nda bulunan yapılarda kullanılan andezitin getirildiği taş ocağının saptanması oluşturmaktadır. 2009 yılında Myndos ören yerinin doğusunda yer alan Gümüşlük Beldesi kuzeydoğusundaki kayalık alan ve Dereköy Beldesi kuzeyinde yer alan tepelik alandan alınan kayaç örneklerinin incelenmesi ve karakterizasyonu ile başlanmış, bu örneklerin birbirinden küçük morfolojik farklılıklar gösteren benzer yaşta “andezit”ler olduğu belirlenmiştir (Resim: 12).

Andezitler makroskopik olarak gri, koyu gri-yeşilimsi, pembe renklidirler (Resim: 13). Taze yüzeyleri yine koyu gri renkli, yapıları sert ve sıkı dokuludurlar. Mikroskopik incelemeler sonucunda bu kayaçların genellikle porfirik dokulu oldukları görülmüş, feldspat (albit, oligoklas, andezin), ojit, biyotit, hornblend fenokristalleri ile tali mineral olarak apatit, sfen, ve opak mineraller içerdikleri tespit edilmiştir. Plajiyoklaslarda belirgin zonlanma vardır. Andezinler kısmen serizitleşmiş ve karbonatlaşmıştır. Ayrıca kesitlerde yer yer kloritleşme ve killeşme izlenmektedir. Andezitik kayaçların farklı mineralojik bileşime sahip oldukları ve böylece değişik çeşitlere ayrılabilceği belirlenmiştir.

Söz konusu kayaçlar bölgede Orta-Üst Miyosende (yaklaşık 15 milyon yıl önce) etkin olan bir kalkalkalin volkanizmanın ürünü olarak oluşmuşlardır. Myndos kenti yakınında ve Bodrum Yarımadası'nın batısında yer alan çok sayıdaki doğal (yüzeyi açık) antik taş ocaklarından çıkarılan bu yapı malzemesinin Myndos antik yerleşiminde, özellikle kent duvarı yapı bloğu olarak yaygın kullanıldığı görülmektedir.

2009 çalışma döneminde Asar Adası üzerinde ve yakınında da (adayı karaya bağlayan duvar kalıntılarında) “andezit” kayaç tipinde yapı malzeme blokları belirlenmiştir. Söz konusu kent duvar kalıntıları ile Gümüşlük ve Dereköy andezit örnekleri makro morfolojik olarak karşılaştırılmıştır. Gerek arazi çalışmaları gerekse daha sonra yürütülen mikroskopik düzeydeki laboratuvar çalışmaları sonucunda Gümüşlük ve Dereköy civarındaki “Andezit” kayaçların ada üzerinde ve civarında görülen (özellikle kent surları yapımında kullanılmış olan) andezit yapı blokları ile aynı orijine sahip oldukları anlaşılmıştır.

Myndos'ta yürütülen arkeolojik bilimsel kazıların 2009 sezonu çalışmaları kapsamında, 2006 ve 2009 yıllarında antik kent alanından toplanarak kazı evi bahçesinde koruma altına alınan mimarî parçaların kataloglanması gerçekleştirilmiştir⁷. Ayrıca 2009 yılında kazısına başlanan Asar Adası'nda hem yüzeyde tespit edilen ve hem de kazı çalışmaları ile gün yüzüne çıkarılan mimarî parçaların da envanterlemesi tamamlanmıştır.

Çalışmalarımızda öncelikle 2006 yılında 417 numaralı parselden toplanarak kazı evi bahçesinde koruma altına alınan toplam on bir adet değişik türdeki mimarî elemana envanter numarası verilerek tanımlamaları yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir. Bunlar 4 adet stylobat bloğu, 1 adet kemer parçası, 5 adet Dor düzeninde sütun tamburu ve 1 adet kapı eşiği bloğudur.

2009 yılında da Myndos ören yerinin değişik alanlarında, örneğin şahıs arazilerinde, bir lokanta önünde, jandarma karakolunda, sahilde veya Karakaya İlköğretim Okulu bahçesinde, değişik mimarî parçaları veya yazıt bloğu tespit edilerek bunlar korunmaları amacıyla kazı evi bahçesine nakledilmişlerdir. Bu kapsamda koruma altına alınan toplam parça sayısı yedi adettir. Yine bu parçalara da envanter numarası verilmiş ve tanımlamaları yapılarak fotoğrafları çekilmiştir. Bunlar 3 adet Attik-İon sütun kaide parçası, 1 adet Grekçe yazıtlı blok, 1 adet sütun tamburu ve 2 adet Korinth düzeninde sütun başlığıdır.

Ayrıca Asar Adası'nda yapılan kazılarda bir bölümü yüzeyde olmak üzere toplam dokuz adet mimarî eleman tespit edilmiştir⁸. Bu yapı elemanlarının tümü ince-orta grenli gri damarlı beyaz mermerden yapılmış olup büyük boyutlardaki bir yapıya ait olmalıdır. Parçalar üzerinde az miktarda korunmuş bezemelerin stil özellikleri bu yapının Geç Klasik Çağdan (yaklaşık İ.Ö. 350-330 yıllarından) olabileceğini göstermektedir. Bu blokların yanı sıra taşınabilecek durumda olan mermer mimarî elemanlar da bulunmuş ve bunlar kazı evi bahçesinde koruma altına alınmıştır⁹.

⁷ Myndos kazıları kapsamında, antik dönem mimarî yapıların ve yapı elemanlarının incelenmesi ve kataloglanması çalışması için bana izin veren Kazı Başkanı Meslektaşım Prof. Dr. Mustafa Şahin'e içten teşekkürlerimi sunarım.

⁸ Asar Adası yüzeyinde tespit edilen 9 adet Geç Klasik Döneme ait olması muhtemel yapı elemanının türlere dağılımı şöyledir: 2 adet sütun tamburu, 2 adet duvar bloğu, 4 adet çatı sima blok parçası ve 1 adet baştaban (arşitrav) bloğu.

⁹ Mimarî elemanın türlerine göre dağılımı şöyledir: 1 adet köşe yapraklı Korinth başlığı, 1 adet dil motifli başlık, 2 adet değişik türde sütüncü parçası, 2 adet çift yarım sütun başlığı, 1 adet konik biçimli sütun başlığı, 1 adet kapı eşiği bloğu. Ayrıca 1 adet de yüzeyde bulunanlara benzer şekilde Geç Klasik Dönemden olması muhtemel dış sıralı yatay sima bloğu ele geçirilmiştir.

Envanterleme ve tespit çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen bir diğer çalışma da “kral yolu” olarak bilinen, ancak kenti çevreleyen sur duvarlarının temelleri olduğunu düşündüğümüz duvarın kent planına geçirilmesidir. İlk olarak *Total Station* yardımı ile Asar Adası ile anakara arasında bulunan ve yaklaşık olarak suyun 50 cm. altında ilerleyen duvarın çizimine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Resim: 14). Böylece bu sur duvarının tam olarak yapılış şekli ve mimarî özellikleri daha açık şekilde anlaşılmasına çalışılmıştır.

Bu çalışmalarda *Total Station* ile alınan binden fazla nokta bilgisayar ortamında birleştirilerek, suyun altında bulunan sur duvarı bir bütün olarak gözlemlenebilmiş ve sur yapısının duvar örgü sistemi daha net anlaşılabilmiştir. Çizimlerden gözlemleyebildiğimiz kadarı ile sur duvarları oluşturulurken farklı boyutlarda andezit bloklar kullanılmıştır. Duvar örgüsünde uygulanan sistem şu şekilde tanımlanabilir: Yaklaşık 3,50 m. uzunluğundaki ve 0,55 m. enindeki tek parça bloklar yaklaşık 2,13 m. aralıklarla yerleştirilmiş olup, bu bloklar esas kısımları oluşturmaktadır. Bu esas blokların aralarına ise bunların yaklaşık yarısı uzunluktaki kısa bloklar üçer çift halinde toplam altı adet olacak şekilde yerleştirilmiştir. Kısa blokların boyutları ortalama 1,5 m x 0,5 m. olarak ölçülmüştür. Asar Adası ile anakara arasında yer alan bu duvarın toplam uzunluğu ise 155 m. dir.

SONUÇ

2009 yılı çalışmaları, her ne kadar adanın sadece ¼ lük bir bölümünü kapsasa da, burada tahminimizin ötesinde zengin bir kent dokusunun bulunduğunu göstermiştir. Yerleşim, Maosolus tarafından kurulan kent ile birlikte İ.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısında olasılıkla bir *temenos* olarak başlamakta, Geç Antik Çağda Hıristiyanlığın kabul edilmesi ile birlikte tek tanrılı dinlerde de kutsal kimliğini devam ettirmektedir. Tepenin en üst noktasında bulunan kilisenin eteklerine yayılı şekilde uzanan konutlar, su sistemleri ve mezar alanı ile burası bir bazilikaya dönüşmektedir. Bütün yarımadayı etkileyen erken 12. yüzyıl depreminde bazilika büyük zarar görmüştür. Sonrasında, olasılıkla fakirleşme ve can güvenliğinin ön plana çıkması nedenleriyle yıkılan yapıların onarılması yerine, adanın etrafının güçlü bir sur duvarı ile çevrilmesi tercih edilmiştir. Bu Ortaçağ yerleşiminde, bütün geri kalmış yerleşimlerde olduğu gibi, küçük odalar ve dar sokaklar ile çarpık bir kent görüntüsü ortaya çıkmıştır. Böylece ada genelinde İ.Ö. 4. yüzyılda başlayıp Ortaçağa kadar devam eden bir yerleşimin varlığından söz etmek mümkündür.

Ada üzerinde tapınağından kilisesine, mezarlarından konutlarına, su kanallarından sarnıçlarına tam anlamıyla minyatür bir kent dokusunu izlemek mümkündür. Ayrıca ilk defa bir Geç Antik ve Ortaçağ yerleşimi bütün birimleri ile zarar görmeden gün ışığına

çıkarılmış olmaktadır.

Ada üzerinde Klasik Çağ yerleşimden günümüze ulaşan salt bir kaç mermer blok ve temel kalıntılarıdır. Başlangıçta orijinal yapıya ait blokların daha sonraki yerleşimler tarafından parçalanarak yapı malzemesi olarak kullanıldığı düşünülmüştür. Ancak yapı temellerinin bulunduğu kuzeydoğu yamaca bakan ve antik limanın içerisinde kalan alanda yaptığımız sualtı araştırmalarında deniz tabanına doğru yamaca yayılmış çok sayıda mermer mimarî bloğun varlığı gözlemlenmiştir (Resim: 15). Büyük bir olasılıkla bu malzeme olası anıtsal yapının herhangi bir nedenle yıkılması üzerine yamaçtan aşağı dökülerek deniz tabanına doğru yayılmış ve günümüze kadar tahribata uğramadan gelebilmeyi başarmıştır. İlerdeki restorasyon çalışmalarında bu mermer blokların su dışına taşınarak tekrar kullanılması düşünülmektedir. Bu nedenle öncelikle SCUBA dalışları ile deniz altında bulunan blokların taş taş kayıt altına alınmaları gerekmektedir.

Yine kazı çalışmalarının sonunda düşünülen restorasyon ve çevre düzenlemesi çalışmalarında kullanılmak üzere ortaya çıkan hafriyat toprağı ve taşlar kent dışına taşınmayıp ada üzerinde uygun rezerv alanlarında toplanmıştır. Taşlar toprağın denize akmaması için kuru duvar şeklinde örülerek set duvarı hâline getirilmiştir. Böylece rezerv alanlarında oluşabilecek çirkin görüntünün de önüne geçilmiştir.

Resim 1: Asar Adası'ndan genel görünüm.

Resim 2: Kule Terasını çeviren sur duvarı kalıntısı.

Resim 3: Kule Açması'nın başlangıç aşaması.

Resim 4: Kazılardan sonar alanın tamamı. Batıdan doğuya doğru bakış.

Resim 5: Aslanın atı avlamasını konu eden mermer kabartma parçası.

Resim 6: Kyzikos'ta darp edilmiş olan Bizans Çağı sikkesi.

Resim 7: 2 numaralı sarnıç içerisinde bulunan kabartmalı sunak parçası.

Resim 8: Anıtsal bir yapıya ait olduklarını düşündüğümüz mermer bloklar.

Resim 9: Mezarlarda sırt üstü gömüye ait bir örnek.

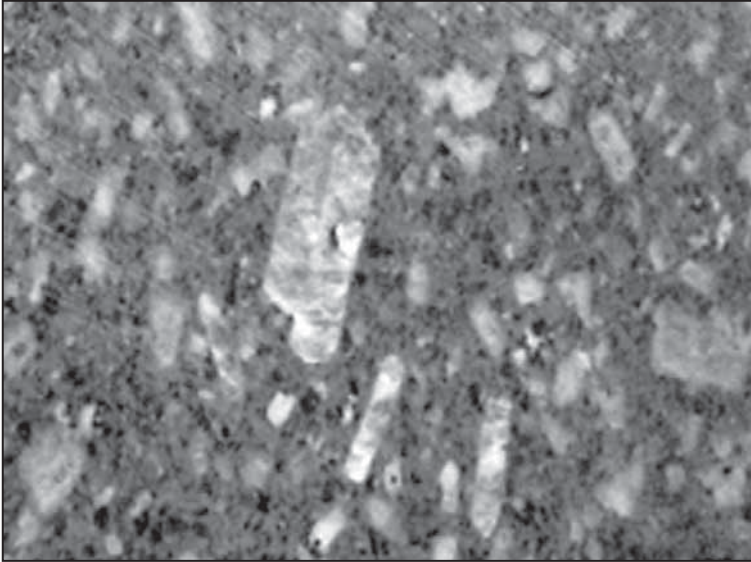
Resim 10: Mezar buluntuları arasında yer alan kandillere ait bir örnek.

Resim 11: Sarnıç içlerinde sıvalarda oluşan çatlaklar kapatılırken.

Resim 12: Andazit taşların bulunduğu Dereköy taş ocağı.

Resim 13: Andezit kesit detayı.

Resim 14: Su altına batan duvar yapısı.

Resim 15: Asar Adası'nın eteklerinde sualtına dağılmış şekilde duran mermer mimari bloklar.